

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen lautakunnan lausunto Kanta-Hämeen hyvinvointialueen palvelustrategian luonnokseen 2026–2030

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen aluehallitus käsitteli kokouksessaan 2.3.2026 § 94 Kanta-Hämeen hyvinvointialueen palvelustrategian luonnosta ja päätti lähettää sen lausuttavaksi 10.4.2026 mennessä. Kanta-Hämeen palvelustrategian luonnosta muokataan lausuntojen pohjalta, minkä jälkeen se viedään hyvinvointialueen aluehallituksen käsittelyn kautta edelleen aluevaltuuston hyväksyttäväksi kevään 2026 aikana.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen lautakunta toteaa lausuntonaan Kanta-Hämeen hyvinvointialueen palvelustrategian luonnoksesta 2026–2030 seuraavaa:

Miltä luvun 5 painopisteiden sisällöt näyttävät lautakuntanne näkökulmasta?

Painopisteitä pidetään pääosin selkeinä ja kattavina, mutta tekstiä toivotaan paikoin ymmärrettävämmäksi ja vähemmän ympäröyöreäksi. Yhdenvertaisuuden korostamista ja käsitteiden täsmentämistä pidetään tarpeellisena. Laadun mittaamiseen ja seurantaan kaivataan enemmän painoarvoa, samoin hyvinvointialueiden tuotantotapojen vertailuun tehokkuuden parantamiseksi. Positiivista on asiakkaan nostaminen keskiöön ja digitaalisten palvelujen vahvistuminen. Kokonaisuutena painopisteet nähdään asiallisina, mutta selkeydessä ja mittareissa on parannettavaa.

Puuttuuko luvusta 5 lautakuntanne näkökulmastanne palvelustrategian sisällöstä jotakin?

Luvusta 5 puuttuu vaikuttavuuden arvioinnin ja mittaamisen kuvaus sekä selkeä näkymä siitä, miten tavoitteiden toteutumista seurataan käytännössä. Toivotaan konkreettisia mittareita, raportointikäytäntöjä ja seurantamalleja. Tarpeen on tarkentaa, mitä palveluja hyvinvointialue tarjoaa lakisääteisesti ja mikä jää yksilön omalle vastuulle. Lisäksi ehdotetaan valtakunnallisen palvelulupauksen tarkastelua osana strategiaa, koska lainsäädäntö voi kehittyä strategiakaudella tähän suuntaan. Tärkeää on analysoida vapaaehtoisten palveluiden sisältöjä ja kustannuksia. Hyvinvointialueella on sotepalveluiden järjestämisvastuu ja sen toteuttamiseksi ja toiminnan tehokkuuden parantamiseksi tarvitaan hyvinvointialueiden keskinäistä vertailua sekä oman alueen tuotantotapa-analyysyjä, joiden kautta arvioidaan eri yksiköissä (oma ja sopimuskumppaneiden toiminta) mm. tuotettujen palvelujen yksikkökustannuksia ja palveluratkaisujen vaikuttavuutta. Lainsäädäntömuutosten vaikutuksia, erityisesti teknologian hyödyntämiseen asiakassuunnitelmissa ja ikääntyneiden palveluissa, olisi hyvä ennakoita tarkemmin. Hankintojen osalta toivotaan avoimuutta ja ennakoitavuutta esimerkiksi hankintakalenterin avulla. Lisäksi lautakunta peräänkuuluttaa tiiviimpää ja laajempaa yhteistyötä alueen yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa esimerkiksi innovaatioiden kehittämistoiminnan vauhdittamiseksi ja palveluihin pääsyyn nopeuttamiseksi.

Tuleeko painopisteiden sisältöjä täsmentää tai korostaa? Jos tulee, mitä?

Painopisteiden sisältöihin toivotaan täsmennystä erityisesti henkilöstön merkityksen ja osallistamisen osalta. Lautakunta korostaa, että henkilöstö, mukaan lukien ostopalvelujen ja kumppanien työntekijät, tulee nähdä osallisuustyön kohteena yhtä lailla kuin asukkaat.

Ennaltaehkäisevän työn sekä kunta- ja järjestöyhteistyön tulee näkyä strategiassa konkreettisina toimenpiteinä eikä pelkinä yleisinä linjauksina. Teknologia nähdään toimintaa avustavana ja työaikaa vapauttavana ja samalla tunnustetaan sen merkitys riskiasiakkaiden tunnistamisessa, ennaltaehkäisyssä ja monialaisessa työssä. Teknologian ja tekoälyn hyödyntämistä tulee kuvata selkeämmin. Palvelustrategiassa tulee painottaa alueen erityisiin haasteisiin vastaaminen, kuten

Kanta-Hämeen keskimääräistä korkeampi sairastavuus ja kuvata sen vähentämiseen tähtäävät konkreettiset toimet. Kaikkien painopisteiden osalta tarvitaan selkeät ja konkreettiset tavoitteet ja mitattavat seurantaindikaattorit, jotta kehittymistä voidaan arvioida läpinäkyvästi ja järjestelmällisesti.

Onko luvussa 5 esitetty uudistumisen suunta realistinen hyvinvointialueen talouden ja henkilöstön riittävyyden näkökulmasta?

Uudistumisen suuntaa pidetään yleisesti haastavana, erityisesti henkilöstön riittävyyden ja taloudellisen kantokyvyn näkökulmasta. Väestön ikääntyminen, pienenevät ikäluokat ja kiristyvät työvoimakilpailu lisäävät riskejä sekä kustannuspaineita. Talouden suunnan paranemisesta huolimatta tulevat vuodet edellyttävät todennäköisesti rakenteellisia muutoksia, terveydenhuollon toimialan työnjaon uudistamista ja digitalisaation tehokkaampaa hyödyntämistä, jotta tavoitteet ovat realistisia. Rahoitusjärjestelmän muutokset ja julkisen talouden heikko tilanne tuovat lisähaasteita. Kokonaisuutena uudistuminen on mahdollista, mutta vain, jos työnjakoa, tuottavuutta ja työvoiman saatavuutta pystytään ratkaisevasti parantamaan.

Kilpailu työvoimasta kiristyy, mikä voi lisätä kustannuksia ja vaikeuttaa rekrytointeja. Talouden kestävyys kannalta uudistuminen vaatii tuottavuuden parantamista, palveluprosessien perusteellista tarkastamista sekä byrokratian vähentämistä, jotta työaika vapautuu varsinaiseen asiakas- ja potilastyöhön.

Mitä riskejä tai puutteita näette lautakuntanne tehtävien näkökulmasta?

Merkittävimmät riskit liittyvät palveluverkon supistumisen vaikutuksiin, kuten ennaltaehkäisevän työn heikkenemiseen, palveluiden saavutettavuuden vaikeutumiseen ja talouden liian korostuneeseen ohjausvaikutukseen. Edellä mainitut asiat voivat esimerkiksi näkyä heikommassa asemassa olevien pääsyssä palveluiden piiriin, mikä tulisi tunnistaa ajoissa ja yhdenvertaisesti. Kansalaisten luottamus sote-järjestelmään koetaan heikentyneeksi, ja sen palauttaminen nähdään kriittisenä tavoitteena. Tämä edellyttää päätöksenteon parempaa tietopohjaa ja uhkakuvien välttämistä julkisessa keskustelussa.

Perusterveydenhuollon toimintatavat eivät ole vielä yhtenäisiä, mikä vaikeuttaa kustannus- ja vaikuttavuustiedon tuottamista ja hidastaa palvelujärjestelmän kehittämistä. Sosiaalipalveluissa, erityisesti ikääntyneiden hoidossa ja mielenterveyspalveluissa nähdään puutteita, jotka voivat johtaa terveyspalvelujen vähähyötyiseen käyttöön esimerkiksi yksinäisyyden tai turvattomuuden vuoksi. Lisäksi alueen yritysten ja kolmannen sektorin roolia voitaisiin vahvistaa palvelutuotannossa myös kevyessä muodossa.

Budjettirajoitteet ja hoitotakuun velvoitteet lisäävät painetta löytää kustannusvaikuttavimmat ratkaisut ja turvautua yksityisiin palveluntuottajiin silloin, kun oma tuotanto ei riitä. Kokonaisuutena riskeinä nähdään järjestelmän kuormittuminen, saavutettavuuden ja luottamuksen heikentyminen, ellei palveluja pystytä toteuttamaan sujuvasti, ennakoivasti ja asiakkaiden tarpeita vastaavasti.

Mitä riskejä ja mahdollisuuksia näette strategian toimeenpanossa lautakuntanne näkökulmasta?

Suurimpana riskinä nähdään, että palvelustrategia ei jalkautuisi käytännön tasolle, jolloin se jäisi irralliseksi asiakirjaksi ilman vaikutusta arjen työhön. Palveluverkon rakenteelliset muutokset ovat heikentäneet nopeasti toteutetussa siirtymässä kuntajärjestelmästä hyvinvointialueisiin ihmisten luottamusta järjestelmään ja se voi vaikeuttaa strategian tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi riskinä nähdään toiminnan tehottomuus, haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden riittämätön tunnistaminen sekä epäselvyys siitä, miten toimeenpanoa ja strategian etenemistä seurataan.

Mahdollisuuksina nähdään, että strategiaan sitoutuminen voi nopeuttaa kehittämistyötä ja luoda positiivista muutosvoimaa, joka näkyy asukkaiden arjessa esimerkiksi hyvinvoinnin lisääntymisenä tai kansansairauksien vähenemisenä. Tavoitteiden koetaan olevan sinänsä realistisia ja toteuttamiskelpoisia, kunhan toimeenpanoon varataan riittävästi resursseja ja selkeitä mittareita. Onnistunut jalkautus voi tehdä strategiasta aidosti vaikuttavan ja vahvistaa luottamusta järjestelmään pitkällä aikavälillä. Toimiva palvelustrategia mahdollistaa sujuvat palvelut, mikä ylläpitää koko alueen elinvoimaa.

Onko palvelustrategiaan liittyen muuta, mitä haluaisitte tuoda esiin?

Hyvinvointialueen palvelustrategian tulee hyödyntää kaikkia alueen sote-resursseja, myös yksityisen ja kolmannen sektorin osaamista. Näiden toimijoiden nähdään tuottavan laadukkaita ja kustannustehokkaita palveluja, ja yhteistyön tiivistäminen voi parantaa palvelujen laatua, saavutettavuutta ja tehokkuutta. Esille nousee myös ajatus valinnanvapauden lisäämisestä, esimerkiksi palvelusetelien tai sisäisten valinnanmahdollisuuksien kautta, jotta palvelut vastaisivat paremmin asiakkaiden todellisiin tarpeisiin ja lisäksi tyytyväisyyttä.

Lisäksi on tarpeen arvioida sekä asiakastyytyväisyyttä että asiakkaan kokeman hyödyn toteutumista, sillä pelkkä asiakastyytyväisyys ei aina kerro palvelun vaikuttavuudesta. Strategian tulee huomioida myös yhteistyön onnistumisen eri toimijoiden välillä ja mitata sitä systemaattisesti. Ennakoivaa terveydenhuoltoa koskevan tulevan lainsäädännön arvioidaan tuovan uusia mahdollisuuksia hyvinvoinnin edistämiseen ja palvelujen tehostamiseen.

Lopuksi terveyden ja toimintakyvyn edistämisen lautakunta kiittää valmistelijoita hyvin tehdystä valmistelutyöstä.